

Wymagania edukacyjne z edukacji obywatelskiej

Wymagania ogólne:

Ocena	Uczeń potrafi:
dopuszczająca	Przedstawić, opisać najważniejsze procesy i zjawiska zachodzące w polskim społeczeństwie, zdefiniować podstawowe prawa, wolności i obowiązki człowieka wynikające z aktów prawnych
dostateczna	Zweryfikować stopień przestrzegania praw człowieka w poszczególnych sytuacjach, krytycznie ocenić zjawiska społeczne zachodzące we współczesnym społeczeństwie
dobra	Zidentyfikować współczesne problemy w sferze publicznej, ocenić znaczenie zjawisk zachodzących na świecie i w Polsce, przedstawić w dyskusji swoją argumentację
bardzo dobra	Zaproponować rozwiązania współczesnych problemów społecznych, w dyskusji zająć stanowisko odnosząc się do argumentów strony przeciwnej, zasugerować alternatywne metody działania wobec różnych sytuacji problemowych
celująca	Podjąć konkretne działania w sferze publicznej – napisać pismo urzędowe, złożyć wniosek, zgłosić inicjatywę, rozpiścić projekt np. budżetu obywatelskiego.

Dział 1: Ja i społeczeństwo

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Zdefiniować pojęcia: patriotyzm, socjalizacja, grupa społeczna, rodzina, tożsamość, konformizm, fake news, ksenofobia, dyskryminacja, stereotyp, a także podać przykłady takich zjawisk/zachowań
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Rozróżnić, jakie zachowania kwalifikują się jako przykłady działań patriotycznych, jakie podchodzą pod ksenofobię. Rozpoznać przykłady stereotypowych postaw.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Ocenić znaczenie konformizmu i nonkonformizmu na funkcjonowanie społeczeństw. Wskazać zagrożenia związane z ksenofobią i złe pojmowanym patriotyzmem. Ocenić skutki stereotypizacji grup społecznych.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Zaproponować metody walki z dyskryminacją i dezinformacją. Zasugerować działania mogące pomóc w przełamywaniu stereotypów i promujące patriotyzm oraz patriotyzm lokalny.
Celująca	Podejmowanie działań	Zaprojektować kampanię społeczną zwalczającą wybrane negatywne zjawisko społeczne w Polsce. Stworzyć projekt aktywizujący społeczność szkolną w kierunku promocji patriotyzmu.

Dział 2: Szkoła jako wspólnota

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Wyjaśnić, czym są: Rada Szkoły, Rada Pedagogiczna, Samorząd Uczniowski. Wymienić prawa i obowiązki uczniów.
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Odszukać potrzebne informacje w Statucie Szkoły. Wskazać dokumenty regulujące funkcjonowanie szkoły i zastosować hierarchizację aktów prawnych obowiązujących w placówce.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Ocenić zasadność praw i obowiązków uczniów. Wskazać sytuacje problemowe wynikające ze styku praw i obowiązków uczniów i innych pracowników szkoły. Uzasadnić znaczenie Samorządu Uczniowskiego na funkcjonowanie szkoły.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Zaproponować zmiany do dokumentów szkolnych wraz z oceną ich prawnej realizacji w polskim systemie prawnym. Ocenić, co pomogłoby w dalszym rozwoju polskiej edukacji.
Celująca	Podejmowanie działań	Zaprojektować kampanię wyborczą do Samorządu Uczniowskiego. Przeprowadzić konsultacje szkolne w sprawie ważnych projektów społeczności szkolnej.

Dział 3: Samorząd terytorialny

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Podać definicje pojęć: partycypacja, budżet obywatelski, patriotyzm lokalny, samorząd terytorialny, petycja, list otwarty, zasada pomocniczości. Wymienić i opisać organy samorządu terytorialnego w Polsce.
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Odszukać informacje o wydatkach publicznych związanych z działaniami samorządu terytorialnego. Sprawdzić oświadczenie majątkowe radnych swojej gminy. Ocenić, za które działania odpowiada samorząd terytorialny.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Opisać zakres obowiązków i kompetencje poszczególnych władz samorządu terytorialnego. Ocenić znaczenie zasady pomocniczości i samorządności na funkcjonowanie polskiego społeczeństwa. Wskazać problemy związane z partycypacją w społeczeństwie obywatelskim.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Zaproponować metody aktywizujące społeczność lokalną do udziału w procesach decyzyjnych samorządu. Przedstawić, jakie sprawy i w jaki sposób można załatwić w urzędach na terenie gminy, powiatu, województwa. Ocenić, do kogo trzeba się zwrócić w różnych sprawach urzędowych.
Celująca	Podejmowanie działań	Złożyć projekt budżetu obywatelskiego. Napisać przemówienie w imieniu Młodzieżowej Rady Miasta. Zredagować pismo urzędowe w konkretnej sprawie ważnej dla lokalnej społeczności.

Dział 4: Polska państwem demokratycznym

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Wyjaśnić terminy: system demokratyczny, reżim totalitarny, autorytaryzm, demokracja pośrednia i bezpośrednia, nepotyzm, korupcja, transformacja gospodarcza, demokratyczne państwo prawa.
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Ocenić, czy demokratyczne zasady mają zastosowanie w odniesieniu do poszczególnych reżimów. Wskazać i uzasadnić, jakie zjawiska szkodzą demokracji i dlaczego.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Zidentyfikować przyczyny kryzysu demokracji w różnych państwach. Uzasadnić wady i zalety różnych rozwiązań demokratycznych ustrojowych np. referendum, wybory elektorskie, kohabitacja, demokracja przedstawicielska. Wyjaśnić, dlaczego transformacja gospodarcza jest w Polsce różnie oceniana.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Zasugerować działania wzmacniające przywiązanie do demokratycznych zasad prawa. Zaproponować metody zwalczania zjawisk destrukcyjnych dla demokracji, jak korupcja, nepotyzm, dezinformacja.
Celująca	Podejmowanie działań	Zaprojektować kampanię społeczną promującą w Polsce demokratyczne wartości. Pozyskać różne instytucje do promocji wartości demokracji.

Dział 5: Prawo i prawa człowieka

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Wyjaśnić, czym jest prawo, jakie są rodzaje prawa, jakie są genereacje praw człowieka. Wymienić cechy dobrego prawa. Zdefiniować terminy: dane wrażliwe, dane osobowe, RODO. Rozróżnić typy umów (stosunków pracy).
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Opisać działania Rzecznika Praw Obywatelskich. Odszukać i wskazać w Konstytucji RP oraz innych obowiązujących dokumentach prawa człowieka, prawa ucznia, prawa dziecka. Wskazać przykłady łamania praw człowieka w różnych sytuacjach i krajach oraz naruszeń danych osobowych.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Wyjaśnić przyczyny łamania praw człowieka, naruszeń danych osobowych, łamania warunków umów i uzasadnić czynniki sprzyjające ich nieprzebrzeganiu. Zidentyfikować oszustwa polegające na wyłudzeniu informacji, danych wrażliwych. Sformułować różnice między poszczególnymi formami zatrudnienia – wskazać plusy i minusy.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Stworzyć kodeks ochrony danych osobowych. Uzasadnić najkorzystniejszą formę zatrudnienia dla różnych osób w różnych sytuacjach. Przeanalizować skargi wpływające do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Celująca	Podejmowanie działań	Zorganizować kampanię społeczną promującą ochronę danych osobowych. Przedstawić projekty edukujące o prawach człowieka społeczność szkolną. Napisać skargę do różnych instytucji w związku z łamaniem praw człowieka.

Dział 6: Organy władzy w RP

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Wyjaśnić pojęcia: Zgromadzenie Narodowe, wojewoda, administracja zespolona i niezespolona, służba cywilna, dwuinstancyjność, niezawisłość sędziów, apelacja, inicjatywa ustawodawcza. Wymienić kompetencje: Sejmu, Senatu, Prezydenta RP, Rady Ministrów. Dokonać podziału sądów. Wskazać rolę Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu i Sądu Najwyższego.
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Sprawdzić na stronie Sejmu i Senatu aktywność danego posła i senatora. Opisać udział wybranych osób w komisjach stałych, nadzwyczajnych i śledczych. Prześledzić porządek obrad Sejmu i wyszukać w Dzienniku Ustaw uchwalone ustawy. Rozróżnić prerogatywy prezydenta od kompetencji Rady Ministrów. Sprawdzić skład rządu na oficjalnych stronach.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Opisać przykłady konfliktów na linii premier – prezydent w kontekście ich udziału we władzy wykonawczej. Ocenić znaczenie dwuizbowości polskiego parlamentu. Uzasadnić sens dwuinstancyjności w polskim sądownictwie. Przedstawić argumenty za sensem trójpodziału władzy i genezę pochodzenia tej zasady.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Wskazać, do jakiego sądu trafi dana sprawa cywilna i karna lub administracyjna. Zaproponować projekt ustawy obywatelskiej, która jest ważna dla opinii publicznej w Polsce. Przedstawić zależności między władzami w Polsce (ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą) i potencjalne źródła ich konfliktów na przykładzie sytuacji naszego kraju
Celująca	Podejmowanie działań	Stworzyć projekt ustawy, którą można byłoby złożyć w Sejmie. Zorganizować kampanię zbierania podpisów pod projektem ustawy. Napisać pismo sądowe w danej sprawie.

Dział 7: Polityka i życie publiczne

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Wyjaśnić terminy: partia polityczna, system polityczny, opozycja, koalicja, interwencjonizm, liberalizm, konserwatyzm, sondaż wyborczy, sygnalista, klientelizm, bańka informacyjna, niezależność mediów. Wymienić przykłady realizowania przez państwo polityk publicznych. Wskazuje obszary i sposoby kontroli przez obywateli polityki państwa.
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Zweryfikować, w jakim stopniu dana partia realizuje swoje obietnice wyborcze. Podać analizie wiarygodność informacji, nagłówków, artykułów prasowych i internetowych. Opisać zasady społeczeństwa obywatelskiego.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Wyjaśnić przyczyny powstawania baniek informacyjnych oraz podać sposoby ich przeciwdziałania. Zidentyfikować sfery sporu między partiami lewicowymi i prawicowymi na przykładzie Polski. Zaprezentować znaczenie pluralizmu medialnego w demokracji.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Zaproponować metody walki z dezinformacją. Zasugerować działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego celem wyeliminowania przykładowej patologii życia publicznego.
Celująca	Podejmowanie działań	Zaprojektować kampanię wyborczą własnej partii. Zaproponować program wyborczy swojej partii politycznej.

Dział 8: Polska w Europie

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Wymienić instytucje UE i wskazuje ich kompetencje. Podać kilka

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
		programów unijnych. Wyjaśnić pojęcia: polityka klimatyczna, eurosceptycyzm, państwo stowarzyszone, obywatelstwo UE, strefa celna, strefa Euro, strefa Schengen.
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Przenalizować argumenty różnych stron sporu na temat roli i pozycji Polski w UE. Opisać, na czym polega wspólna polityka europejska. Zdefiniować podmioty mające wpływ na wprowadzanie zmian w ramach polityki unijnej.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Zidentyfikować, skąd bierze się postawa eurosceptycyzmu wobec członkostwa w UE. Scharakteryzować zalety i wady udziału Polski w politykach UE. Określić punkty sporne między krajami UE na przykładzie problemu migracji, polityki klimatycznej, ścisłości powiązań państw.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Zaproponować korzyści, jakie Polska odniosła od czasu wstąpienia do UE od 2004 roku. Zasugerować zmiany w UE mogące pomóc rozwiązać niektóre problemy.
Celująca	Podejmowanie działań	Zaprojektować kampanię społeczną promującą udział obywateli w życiu europejskim.

Dział 9: Współczesny świat

Ocena	Poziom wymagań	Uczeń potrafi:
Dopuszczająca	Rozumienie	Wyjaśnić terminy: globalizacja, ONZ, NATO, patriotyzm gospodarczy, kryzys klimatyczny. Wymienić organizacje międzynarodowe, do których należy Polska. Wskazać obszary międzynarodowej współpracy między różnymi państwami.
Dostateczna	Weryfikowanie informacji	Określić, z jakimi problemami światowymi obecnie się mierzymy. Opisać metody i próby rozwiązywania tych problemów. Wyszukać instytucje wspierające rozwiązywanie trudności współczesnego świata.
Dobra	Identyfikowanie problemów	Zidentyfikować przyczyny zachodzących zmian we współczesnym świecie na przykładzie kryzysu klimatycznego, migracyjnego, niedożywienia, klęsk głodu, epidemii chorób.
Bardzo dobra	Proponowanie rozwiązań	Zaproponować metody rozwiązania niektórych problemów globalnych. Uzasadnić wagę danego problemu dla niego, jego bliskich oraz naszego kraju.
Celująca	Podejmowanie działań	Zaprojektować list otwarty, apel do międzynarodowych organizacji celem zwrócenia uwagi na znaczenie danego problemu globalnego.